

Justis- og Beredskapsdepartementet

Oslo 17.2.2017

Røde Kors høringsinnspill til Justis- og beredskapsdepartementets forslag om endringer i utlendingslovens regler om tvangsmidler

1. Innledning

Røde Kors avgir med dette høringsinnspill til departementets forslag om endringer i utlendingslovens regler om tvangsmidler. I vårt innspill er det hovedsakelig barn- og barnefamilier vi løfter frem. Vi har ved flere anledninger uttalt at det bør innføres en 18 års grense for internering i asylprosessen. Som vi skal komme tilbake til i neste punkt kan Røde Kors derfor ikke støtte departementets forslag til politiets bruk av tvangsmidler overfor barn- og barnefamilier som kommer til Norge og søker asyl.

Røde Kors kan heller ikke se at departementet har forsøkt i høringsforslaget å utrede alternative tiltak som er mindre inngripende enn frihetsberøving ved tvangsretur av barn- og barnefamilier med endelig avslag i Norge. Forslaget viser til eksempler som er kommet fra andre organisasjoner om alternative tiltak, men vi kan ikke se at departementet selv har gjort en grundig utredning på dette. Frihetsberøving er et alvorlig inngrep i enhver rett til privat- og familieliv samt i bevegelsesfriheten. Norge har gjennom Menneskerettsloven § 3 gitt Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og barnekonvensjonen forrang ved motstrid. Kravet om forholdsmessighet innebærer blant annet at staten må forsøke å finne andre mindre inngripende tiltak før man eventuelt kan iverksette frihetsberøving. I punkt 3 vil vi komme nærmere tilbake til hvordan Norge bedre kan ivareta velferden til barn- og barnefamilier som har fått endelig avslag på asylsøknaden herunder at det bør innføres et eget returpanel som det man har i Storbritannia.

2. Barn må ikke interneres på Trandum

Røde Kors mener at barn overhode ikke bør interneres på Trandum. Dette utlendingsinternatet egner seg ikke for barn siden det er direkte skadelig for barns fysiske og mentale helse. Dette har Røde Kors uttalt senest i september 2016 i et eget brev til departementet.

Røde Kors har vært tilstede på Trandum med en besøkstjeneste siden 2010. Gjennom besøkstjenesten erfarer vi fortvilte foreldre som er urolig for hvordan oppholdet på Trandum vil påvirke barna deres. Derfor anbefalte Røde Kors allerede i 2011 å innføre 18 års grense for internering på Trandum.

Departementet begrunner fengsling av barn- og barnefamilier i utlendingssaker med at det foreligger en fare for unndragelse. Røde Kors mener at denne tilnærmingen til enkeltsaker er feil og at det gir en uriktig fremstilling av hva som er de faktiske egnede tiltakene. Det er i realiteten mulig å argumentere med at i enhver asylsak så foreligger det en viss fare for unndragelse. Asylsøkere befinner seg i en fare- og fluktsituasjon som innebærer, at enkelte vil forsøke å unndra seg effektivering av et endelig avslag. Røde Kors mener at selv om Politiets utledningsenhet vurderer at det kan foreligge unndragelsesfare i enkelte utlendingssaker hvor barn- og barnefamilier er involvert, så er ikke det et tilstrekkelig grunnlag for frihetsberøving. Slik vi vurderer det så har ikke politiet tilstrekkelige alternativer i dag for å unngå å internere barn- og barnefamilier på Trandum, når det foreligger fare for unndragelse.

Departementet viser i forslaget til at det er bedre for barn å interneres på Trandum enn å bli adskilt fra sine foreldre. Røde Kors mener at en slik tilnærming til problemstillingen gir en feilaktig fremstilling av saken og hvilke rettslig hensyn som gjør seg gjeldende ved vurderingen av barn og hensynet til barnets beste. Et grunnleggende rettsprinsipp på barnefeltet i Norge er at barn ikke skal lastes for foreldrenes forhold. Dette prinsippet ligger til grunn i både sosiale saker, barnevernssaker og i straffesaker. Røde Kors mener det samme prinsippet må legges til grunn i utlendingssaker. Legger vi et slikt prinsipp til grunn så er det klare utgangspunkt er det aldri er til det beste for et barn å sitte på Trandum utlendingsinternat sammen med sine foreldre. Barn skal ikke lastes for foreldrenes forhold. En slik tilnærming er helt i tråd med Sivilombudsmannens anbefaling etter siste besøk på Trandum i 2015.

Det vekker bekymring når departementet hevder at forarbeidende til utlendingsloven av 2008 § 106 om pågrep og fengsling, Ot.prp. nr.75 (2006-2007) avsnitt 17.2.2.6. støtter opp under en praksis om fengsling av barn i utlendingssaker. Røde Kors mener dette er feil. I forarbeidene sier lovgiver uttrykkelig at det ikke er ønskelig å pålegge barn opphold på internatet og at i de tilfeller hvor barn eller barnefamilier får avslag på en søknad om asyl skal de ikke miste retten til fortsatt opphold på asylmottak. Dette gjelder uavhengig av om utreisefristen oversettes, og

uavhengig av årsaken til at utreisefristen oversittes. Det betyr at den klare hovedregelen i utlendingssaker, hvor barnefamilier har oversittet utreisefristen uavhengig av årsak, skal fortsatt være botilbud på mottak.

3. Barn- og barnefamilier bør bli boende på asylmottak frem til tvangsretur

Selv om Røde Kors i utgangspunktet ikke støtter noen form for internering av barn, vil etableringen av en egen familieavdeling adskilt fra Trandum utlendingsinternat være en forbedring fra dagens system hvis man klarer å gjøre dette uten at det fremstår som et fengsel slik Trandum oppleves i dag. Som påpekt i innledning mener Røde Kors likevel det er viktig at departementet vurderer konkrete forebyggende tiltak som kan iverksettes på mottaket hvor familien rent faktisk oppholder seg herunder god returveiledning og konkret bistand i forberedelse av retur. Røde Kors noterer seg at det settes av betydelig mer økonomisk støtte til tvangsretur enn til tiltak rettet mot assistert retur. Dette synes vi er beklagelig. Det vil være til det beste for barnet å bli værende på mottaket inntil assistert- eller tvangsretur finner sted., og det er i dag fullt mulig å overvåke og kontrollere personer på asylmottak.

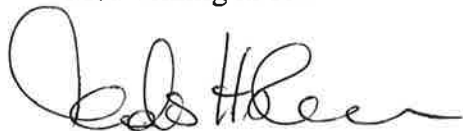
Røde Kors mener videre det er svært uheldig at det er Politiets utlendingsenhet som har fått det overordnede ansvaret for tvangsretur av barn- og barnefamilier. Ansvaret bør være fordelt mellom barnevernet og helsevesenet med bistand fra Politiets utlendingsenhet. For å bedre ivareta barnets velferd i retur saker foreslår Røde Kors derfor at Politiets utlendingsenhet i saker hvor det vurderes at det kan foreligge en fare for unndragelse, opprettes et lignende panel som det man har i Storbritannia som skal godkjenne returplanene. Dette panelet må blant annet ha kompetente helsepersonell og barnefaglig ekspertise.

Selv om det også i dag vurderes alternativer til internering ved fare for unndragelse i barne- og familiesaker, mener likevel Røde Kors at dette ikke er utredet i tilstrekkelig grad. Ser vi nærmere på helsepersonell sin rolle i disse sakene så er den svak etter vårt syn. De berørte i disse sakene opplever ofte både fysisk og mentalt stress som følg av sin livssituasjon. Enkelte er også suicidale. Et opphold på Trandum utlendingsinternat er en svært krevende belastning for foreldrene og barna, og direkte skadelig fra et helseperspektiv.

Derfor mener Røde Kors at det vil være bedre om helsepersonell, barnevern og det aktuelle mottaket fikk det overordnede ansvaret for å iverksette tiltak for barn- og barnefamilier frem til den aktuelle uttransporteringen. Pasient- og brukerrettighetsloven av 1999 § 2-1 a hjemler en slik mulighet gjennom rett til et verdig tjenestetilbud i samsvar med helse- og omsorgstjenesteloven. I så fall vil helsepersonell i den enkelte kommune kunne få et overordnet ansvar for å vurdere hvilke tiltak som bør iverksettes for barn- og barnefamilier som er plassert på mottak i

kommunen, dersom det er besluttet tvangsretur. Det avgjørende ved disse vurderingene blir å finne frem til tiltak som sørger for at den mentale og fysiske helsen til barna- og barnefamiliene blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Et slikt tiltak kan blant annet innebære opphold på helseinstitusjon frem til den aktuelle dagen for uttransport.

Med vennlig hilsen

Mads Harlem

Leder av Politikk- og folkerett seksjonen

Charlotte Bayegard-Harlem

Juridisk seniorrådgiver